

## ДОГОВОРНЫЕ ФОРМЫ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ

Аскарбеков Д.Э.<sup>1</sup> Дамир к. Б.<sup>2</sup>

<sup>1</sup>к.ю.н., и.о.доцента Высшей школы магистратуры  
Международного университета Кыргызской Республики mail: [askarbekov.dur@gmail.com](mailto:askarbekov.dur@gmail.com)  
<sup>2</sup>Магистрант 2-курса Высшей школы магистратуры  
Международного университета Кыргызской Республики  
по направлению 530500-Юриспруденция

**Аннотация:** В статье рассматриваются договорные формы инвестиционной деятельности в Кыргызской Республике, их правовое регулирование и практическое применение. Анализируются ключевые договорные конструкции, используемые в инвестиционной практике. Особое внимание уделено вопросу автономии воли при заключении инвестиционного соглашения.

**Ключевые слова:** договор, инвестиционная деятельность, лизинг, инвестор.

## КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДАГЫ ИНВЕСТИЦИЯЛЫК ИШТИН КЕЛИШИМДИК ФОРМАЛАРЫ

Аскарбеков Д.Э.<sup>1</sup> Дамир к. Б.<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Кыргыз Республикасынын эл аралык университетинин Жогорку магистратура мектебинин ю.и.к., доцентинин милдетин аткаруучу

<sup>2</sup>Кыргыз Республикасынын эл аралык университетинин Жогорку магистратура

Мектебинин ю.и.к., доцентинин милдетин аткаруучу

530500-Юриспруденция багыты боюнча

Кыргыз Республикасынын эл аралык университетинин

Жогорку магистратура мектебинин 2-курсунун магистранты

**Аннотация:** Макалада Кыргыз Республикасындагы инвестициялык иштин келишимдик формалары, аларды укуктук жөнгө салуу жана практикалык колдонуу каралат. Инвестициялык практикада колдонулган негизги келишимдик структуралар талданат. Инвестициялык келишим түзүүдө эрктин автономиясы маселесине өзгөчө көңүл бурулат.

**Негизги сөздөр:** келишим, инвестициялык иш-чаралар, лизинг, инвестор.

## CONTRACTUAL FORMS OF INVESTMENT ACTIVITY IN THE KYRGYZ REPUBLIC

Askarbekov D.E.<sup>1</sup> Damir k B.<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Candidate of Law, Acting Associate Professor of the Higher School of Magistracy  
International University of the Kyrgyz Republic

<sup>2</sup>2nd year master's student at the Graduate School of Master's Studies

International University of the Kyrgyz Republic

in direction 530500-Jurisprudence

**Annotation:** The article discusses contractual forms of investment activity in the Kyrgyz Republic, their legal regulation and practical application. The key contractual structures used in investment practice are analyzed. Special attention is paid to the issue of autonomy of the will when concluding an investment agreement.

**Keywords:** contract, investment, leasing, investor.

Кыргыз Республикасы социалдык мамлекет болуп саналат, анын саясаты татыктуу жашоону камсыз кылуучу шарттарды ар бир адамдын эркин өнүгүүсү.

Кыргыз Республикасында инвестициялык иштин келишимдик формалары бир катар ченемдик актылар, анын ичинде Кыргыз Республикасынын Конституциясы, Граждандык кодекс, тышкы соода, салык салуу жөнүндө мыйзамдар жана тышкы экономикалык жана инвестициялык ишти жөнгө салууга тиешелүү башка мыйзам актылары менен жөнгө салынат.

Кыргыз Республикасында мындай формалар бизнести натыйжалуу жана коопсуз жүргүзүү үчүн укуктук шарттарды түзүү үчүн мыйзамдар жана ченемдик актылар менен жөнгө салынат. Инвестициялык иш-аракеттер жеке адамдар үчүн дагы, компаниялар, мамлекеттик органдар жана башка уюмдар сыяктуу юридикалык жактарыда болушу мүмкүн. Инвестициялык келишим-бул инвестор менен башка тараптын (мисалы, компания, мамлекеттик орган же долбоордук уюм) ортосундагы мыйзамдуу келишим, анда инвестор белгилүү бир долбоорго же активге инвестиция салууга милдеттенет, ал эми экинчи тарап бул каражаттарды пайдалануудан пайда же киреше берүүгө милдеттенет. Мындай келишимдер тараптардын укуктарын, милдеттерин жана жоопкерчилигин, ошондой эле инвестициянын шарттарын жөнгө салат [1]. Казакстандык окумуштуу С.П. Мороз белгилегендей «инвестициялык келишим-бул жарандык-укуктук келишимдин салттуу түрдө жарандык укуктук келишимдердин системасы түзүлгөндөй иш-аракеттердин түрлөрү боюнча эмес, экономикалык келишимдер боюнча»[2]. Жогоруда айтылган пикирлер бүгүнкү күндө юридикалык илимдеги талаш-тартыштардын баарын түгөтпөйт жана совет доорунан тартып, жетишерлик узак мезгил аралыгында өзгөрүп турат. Инвестицияларды аныктоонун ыкмалары келишимдер ар кандай болушу мүмкүн, максаттын жана өзгөчөлүктөрдүн өзгөрүшү каралып жаткан келишимди сактоо [3].

Инвестициялык келишимди мыйзам деңгээлинде туура чечмелөө максатында, мыйзамдарга кайрылмакмын: Кыргыз Республикасынын «Граждандык кодексине» «Кыргыз Республикасындагы инвестициялар жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык.

Кыргыз Республикасынын Граждандык кодексинин 381-беренесине ылайык Келишим деп эки же андан көп жөнүндө, өзгөртүү же токтотуу тууралуу бир нече адамдын укуктары жана милдеттери. Мыйзамдарда «инвестициялык келишим» түшүнүгүнүн так аныктамасы жок болгондуктан, окумуштуулар бул маселе боюнча ар кандай көз караштарды сунуштап, изденүүдө. Кыргыз Республикасында инвестициялар жөнүндө мыйзамынын 1-беренесинде «Кыргыз Республикасындагы концессиялар жана чет өлкөлүк концессиялык ишканалар жөнүндө» мыйзамда көргөзүлүп турат: Концессия инвесторго мүлктү, жерди жана анын жер казынасын убактылуу пайдаланууга берүү менен байланышкан ишкердиктин белгилүү бир түрүн жүзөгө ашырууга Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн уруксатын билдирет. Инвестициялар үчүн жалпы келишимдердин (макулдашуулардын) төмөнкү белгилерди атоого болот: келишимдин максаты, келишим кайсы мезгилге түзүлөт, эки тараптын көзөмөлү, максаттары жана каржылоо тартиби [4].

1. Кыргыз Республикасынын Граждандык кодексинин 382-статьясында келишим эркиндиги. Граждандар жана юридикалык жактар келишим түзүүгө эрктүү. Ушул Кодексте, мыйзамда же ыктыярдуу кабыл алынган милдеттенмеде келишим түзүүгө милдеттүүлүк каралгандан башка учурларда мажбурлап келишим түзүүгө жол берилбейт. Келишим түзүүдө тараптар бирдей болушу керек, келишимдин шарттарын жана мүмкүн болгон өзгөчөлүктөрүн тандоодо. Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык келишимди мажбурлап түзүү кабыл алынгыс, бирок эскертүү бар граждандык же башка мыйзамдарда каралган учурлар каралышы мүмкүн [5].

2. Келишим түзүү шарттары, ыктыярдуулук принцибине негизделген, мыйзамдарды өз алдынча тандоо укугун болжолдошот, Кыргыз Республикасынын анын жоболору менен жалпы жана өзгөчө жоболор жөнгө салынат. Эл аралык укук деңгээлинде чет өлкөлүк инвесторлорду коргоо төмөнкүдөй универсалдуу актыларга ээ кантип: Адам укуктарынын жалпы декларациясы, анда ар бир адамдын мүлкүн коргоо, мүлктү өзүмбилемдик менен ажыратууга жол бербөө жөнүндө кеңири айтылат, конвенция адам укуктарын жана негизги эркиндиктерин коргоо жөнүндө (менчик укугун коргоо жөнүндө айтылат (адамдын жана жарандын) конвенциясы көз карандысыз мамлекеттер адамдын укуктары жана негизги эркиндиктери жөнүндө (менчик укугу айтылган жеке жана юридикалык жактарга) [6].

3. Жазуу жүзүндө инвестициялык келишимдерди түзүү зарылдыгы жөнүндө Вена конвенциясынын жоболору менен жөнгө салынат (Кыргыз Республикасы Конвенцияга Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык КР Мыйзамы менен 5-июль 1997-ж.), ага ылайык корутунду же сатып алуу-сатуу келишимин тастыктоо жазуу жүзүндө милдеттүү эмес, форма боюнча башка талапка баш ийүү сыяктуу. Албетте кагылышуу Венанын пайдасына чечилди эл аралык келишимдер укугу жөнүндө конвенциянын, Кыргызстандын Граждандык кодексинин 6-беренесине ылайык, эгерде эл аралык келишим ратификацияланган болсо Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши тарабынан ушул Мыйзамдын эл аралык келишим [7]. Концессиялык ишти жөнгө салуу ошондой эле «концессиялар жана чет өлкөлүк концессиялык келишимдер жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 2-беренесинин жоболоруна ылайык ишке ашырылат «Кыргыз Республикасындагы ишканалар, Кыргыз Республикасынын Граждандык кодексин, Кыргыз Республикасындагы инвестициялар жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамын жана инвестициялык саясатты жөнгө салуучу жана ишкердик ишмердүүлүгү Кыргыз Республикасынын аймагында. Лизинг бүтүмдүн шарттарына жана максаттарына жараша операциялык да, финансылык да болушу мүмкүн. Лизингди укуктук жөнгө салуу камсыз кылуу мамлекеттер аралык лизинг жөнүндө Конвенция 1998-жылдын 25-ноябрында (Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен ратификацияланган 13-февраль, 2006-жыл № 47), Кыргыз Республикасынын Граждандык кодекси, Кыргыз Республикасынын Мыйзамы

"Финансылык ижара (лизинг) жөнүндө" 23-июль, 2002-жыл №121. Лизингдин төмөнкүдөй формалары бөлүнөт «финансылык ижара (лизинг) жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 7-беренесинде лизингдин формалары жана түрлөрү бөлүнүп көрсөтүлүп турат [8].

Кыргыз Республикасынын Граждандык кодексинин 604-беренесине ылайык ишкердик иш үчүн пайдалануучу ар кандай керектелбеген буюмдар жана жер участкатору финансылык ижара келишиминин предмети болушу мүмкүн. Мамлекет чет өлкөлүк инвестор менен келишим түзгөн учурлар көбөйдү биркелешкен ишкана түзүү жөнүндө тарабынан контролдонот.

Муну тастыктоо үчүн Жерүй кенинде алтын иштетүү долбоору боюнча (Түндүк Батыш, Борбордук, Чыгыш жана Түштүк-Чыгыш участкатору) 1993-жылдын 17-июндун 2-пунктта "биргелешкен ишкана бир гана курал болот" деп көрсөтүлгөн "Кыргызалтын" жана "Моррисон Кнудсен Гулд" милдеттерди аткарган долбоор. Ошондой эле эреже катары максатында биргелешкен ишкананын ишин жөнгө салуунун негизги принциптери келишимдер. Мисалы; Кыргызстандагы "Кумтөралтын" кени боюнча жаза кетсем [9]. Кумтөр алтын кени 1978-жылы ачылган. Ал эми кенди өздөштүрүү боюнча техникалык-экономикалык негиздеме (ТЭН) СССР Министрлер Советине караштуу «ГИНАЛМАЗАЛТЫН» Баалуу металлдар башкы башкармалыгы тарабынан 1989-жылы даярдалган. Бирок, долбоордун наркынын кымбат болушунан улам — 995,4 млн. советтик рублге барабар болгон (же ошол учурга карата 1,46 млрд. АКШ доллары) кенди өздөштүрүү кийинкиге калтырылган [10].

Көз карандысыз мамлекет болуу менен Кыргызстан өз кен байлыктарын иштетүү үчүн чет элдик инвестицияларды тартуу мүмкүнчүлүгүн алат. Бир нече инвесторлордун сунуштарын кылдат карап чыккандан кийин 1992-жылдын 4-декабрында [Торонто шаарында](#) (Канада) Кыргыз Республикасынын Өкмөтү «Камеко» корпорациясы менен «Кумтөралтын» долбоору боюнча Башкы макулдашууга кол койгон. Кен 1996-жылдын аягынан баштап Кум-Төр оперейтинг компаниясы тарабынан казып алынууда. Алгачкы коммерциялык өндүрүш 1997- жылы башталган жана ушул убакытка чейин кенден 13,8 миллион унциядан же 430 тоннадан ашык алтын өндүрүлгөн.

Компания тарабынан геологиялык иштерди жүргүзүүнүн натыйжасында бул жердин борбордук бөлүгүнөн алтынга бай дагы бир штокверк зонасы табылган жана кендин батыш тарабындагы мурдатан белгилүү «Түштүк-Батыш», «Сары-Төр» аянттарында да алтынды казып алуу мүмкүндүгү аныкталган. Кум-Төр алтын кени Кыргызстандын экономикасына чоң салым кошот. Алтын өндүрүшү өлкөнүн экспорттук кирешесинин маанилүү бөлүгүн түзөт жана жумуш ордун камсыз кылат. Ошондой эле, Кум-Төр долбоору айлана-чөйрөнү коргоо жана инвестицияны өнүктүрүү боюнча стратегиялык макулдашууларды камтыйт. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн расмий сайты: Бул сайтта өлкөнүн экономикалык саясаттары жана инвестициялары боюнча актуалдуу маалыматтар берилет; ошондой эле Кум-Төр долбооруна байланыштуу расмий билдирүүлөрдү табууга болот [11].

#### **Авторлор тууралуу маалымат**

1. Мозолин В. П. Гражданское право. М.: Юрист, 2005–2007; Кулагин М.И. Избранные труды по акционерному и торговому праву. 2-е изд., испр. М.: Статут, 2004.

2. Мороз С. П. Инвестиционный контракт // Бизнес, менеджмент и право. Научно-практический экономико-правовой журнал. URL: [http://bmpravo.ru/show\\_stat.phpstat=647](http://bmpravo.ru/show_stat.phpstat=647) (дата обращения: 27.04.2017).
3. Мингазова А. М. Особенности договорного регулирования инвестиционной деятельности // Вестник экономики, права и социологии. 2015. № 2.
4. Закон Кыргызской Республики «О концессиях и концессионных предприятиях в Кыргызской Республике» от 6 марта 1992 года № 850- XII // Централизованный банк данных правовой информации Кыргызской Республики. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/800> (дата обращения: 27.04.2017).
5. Гражданский кодекс Кыргызской Республики. Часть I // ТОКТОМ: информационно-правовой портал. URL: <https://online.toktom.kg/LogOnReturnUrl=2fToktom2f1364-0> (дата обращения: 27.04.2017).
6. Постановление Законодательного собрания Жогорку Кенеша Кыргызской Республики от 17 мая 1995 года № 76-1 «О ратификации Конвенции о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам» // Посольство Кыргызской Республики в Российской Федерации [официальный сайт]. URL: [http://kyrgyzembassy.ru/page\\_id=1720](http://kyrgyzembassy.ru/page_id=1720) (дата обращения: 27.04.2017).
7. Постановление Собрания народных представителей Жогорку Кенеша от 31 мая 1995 года № 62-1 «О присоединении Кыргызской Республики к Конвенции о признании и приведении в исполнение иностранных арбитражных решений» // Централизованный банк данных правовой информации Кыргызской Республики. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/kykg/52210> (дата обращения: 27.04.2017).
8. Закон Кыргызской Республики от 23 июля 2002 года № 121 «О финансовой аренде (лизинге)» // Централизованный банк данных правовой информации Кыргызской Республики. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ky-kg/1078> (дата обращения: 27.04.2017).
9. Генеральное соглашение по проекту разработки золота на месторождении Джеруй (включая Северо-Западный, Центральный, Восточный и Юго-Восточный участки). Одобрено постановлением Правительства Кыргызской Республики от 17 июня 1993 года № 266 // ИС «Параграф». URL: [http://online.zakon.kz/Document/?doc\\_id=30263921#pos=0;0](http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30263921#pos=0;0) (дата обращения: 27.04.2017).
10. Официальный сайт корпорации «Самесо». URL: <https://www.cameco.com/> (дата обращения: 27.04.2017).
11. Официальный сайт корпорации <https://www.kumtor.kg/>